

104

L

Mluvnice světomluvy

VOLAPÜK.

Dle „učebných listů“

Dra. Mořice Obhlídala

a se svolením jeho na jazyk český upravil

J. M. BAKALÁŘ,

kaplan v Břeclavi.

Vydání druhé.

(Všechna práva vyhrazena.)

VE VELKÉM MEZIRÍČÍ.

Tiskem a nákladem J. F. ŠAŠKA, knihkupce.
1887.

Cena 20 kr.

1364.

Mluvnice světomy

VOIAPÜK.

Dle „učebných listů“

Dra. Morice Obhlidala

a se svolením jeho na jazyk český upravil

J. M. BAKALÁŘ,

kaplan v Břeclavi.

Vydání druhé.

VE VELKÉM MEZIRÍČÍ.

Tiskem a nákladem J. F. ŠAŠKA, knihkupce.

1887.

709.899 - B. Esp. M

Slovo vydavatelovo.

Mnoho pokusů bylo již učiněno, aby usnadnil se styk národů různých, jak do-
svědčují ty které pasilogie. Ale nikomu
pokus nezdařil se tak, jako Schleyerovi,
jenž je původcem této světomluvy volapük,
jež mezi vzdělanými všude se ujímá. Aby
národ náš nebyl za druhými, předkládám
mluvnici tuto veřejnosti české. Upravena je
dle vydání čtvrtého páně Obhlídalových
„listův učebných“; aby se příliš nezdrazila,
vynechána některá cvičení z „listů“ těch.
Také jich mnoho není třeba; jesti svět-
mluva volapük (až na některé kmeny) velmi
snadná řeč.

Zároveň jest mně vzdáti dík povinný
p. MUDru *Obhlídalovi* v Meidlingu u Vidně
za laskavé propůjčení svých „listů“ ku práci
této, pak slov. p. JUDru Janu rytíři *Lach-
nitovi* v Brně, jenž svolení toho vymohl,
dp. far. *Sildbergrovi* v Břeclavi a p. nakla-
dateli *Šaškovi*.

Vydavatel.

Abeceda světomluvy má 27 písmen.

Tato jsou: *a, e, i, o, u, ä, ö, ü; b, p, d, t, v, f, c, y, g, k; l, r, m, n; s, j, c, x, z.*

Vyslovují se jako v češtině s těmito výjimkami:

1.) *c* vyslovuje se jako *h* (spiritus asper v řečtině);

2.) *y* jako *j* ve slově „jeden“;

3.) *y* jako *š* ve slově „šel“;

4.) *c* jako *dš, č* ve slově „černý“;

5.) *ä* jako dlouhé *é* jasné;

6.) *ö* jako dlouhé *é* temné;

7.) *ü* jako dlouhé *y* české;

8.) *z* jako české *c*.

Poznámka. Česká vlastní jména piší-li se volapükem, třeba je napsati takto: naše *ř* změní se v polské *rz* nebo pouhé *r*; naše *ž* je volapüecké *j*, a místo našeho *y* dá se *i*.

Příklady:

vol — vol, svět; *yub* — jub, plesání; *vom* — vom, pani; *jad* — šad, stín; *cät* — hét, klobouk; *jap* — šap, ostrost; *cüm* — hým, hymna; *jön* — šén, krása; *cöl* — hél, peklo; *cal* — dšal, čal, povolání; *yel* — jel, rok; *cel* — dšel, čel, třešně.

Ve světomluvě každé písmeno zřetelně se vysloví a píše. Každá hláska má jen jeden znak, a každý znak jen jednu hlásku. Přízvuk je vždy na poslední slabice slova, na př. *menad*, lidstvo; *vendel*, večer. Světomluva má písmo latinské. Mimo vlastní jména a slova na počátku věty piší se písmeny malé. *Všichni národové volapük piší a vyslovují stejně.* Světomluva nemá tři rodů; kde však třeba označiti rod *přirozený*, tu jest věděti, že každé slovo je rodu mužského. Předložíme-li *ji-* neb *of-*, máme rod ženský; pak-li přivěsíme *-os*, rod střední. Rozdíl mezi *ji-* a *of-* jest tento: slabikou *ji-* značí se tvor ženský, který stal se *sňatkem* tím, co slovo značí; na př.:

<i>tidel</i> , učitel;	<i>ji-tidel</i> , paní učitelova;
<i>vobel</i> , dělník;	<i>ji-vobel</i> , manželka dělní- kova;
<i>calel</i> , úředník;	<i>ji-calel</i> , paní jeho;

U zvířat značí *ji-* vůbec přirozeného tvora ženského svého rodu; na př.:

<i>stäg</i> , jelen;	<i>ji-stäg</i> , laň;
<i>dog</i> , pes;	<i>ji-dog</i> , psice;
<i>gok</i> , kohout;	<i>ji-gok</i> , slepice.

Předpona *of-* naproti tomu označuje buď povolání, úřad tvora ženského nebo pravi, že tvor tento jest svobodný; na př.: *of-tidel*, učitelka; *of-calel*, úřednice, *of-son*, svobodná dcera; *of-pul*, děvče.

Obě předpony *ji-* a *of-* oddělují se vždy od podstatného jména čarou příčnou. Slabika *os*, jež značí rod střední, přidává se

(bez čáry příčné) dotyčnému slovu na konec; na př.: *gudik*, dobrý; *gudikos*, dobro; *badik*, špatný; *badikos*, špatno, (to) špatné; *jönik*, pěkný, krásný; *jönikos*, krásno.

Složená podstatná jména tvoří se, když se dá druhý pád slova určovacího před kmenové jméno podstatné; na př.: *vol*, svět; *pük*, mluva; *volapük*, světomluva.

Taktéž skládá se dvě nebo více jmen podstatných; na př.: *vol*, svět; *pük*, mluva; *tidel*, učitel; *volapükatidel*, učitel světomluvy.

Poznámka: Přídavná jména utvořená od substantiv na „-ní“, stojí-li jako přívlastek se jménem podstatným, dávají se tato také do druhého pádu; na př.: *julacem*, školní světnice (od *jul* a *cem*.)

Sklonění jmen podstatných.

Ve světomluvě je číslo jednotné a množné jako v češtině. Počet množný značí písmeno „s“; na př.: *fat*, otec; *fats*, otcové. Světomluva má čtvero pádů a tvoří je tímto způsobem:

Každý kmen je pádem prvním, na př.: *mot*, matka. Druhý, třetí a čtvrtý pád přivěsuje *a*, *e*, *i* v počtu jednotném, a *as*, *es*, *is* v čísle množném.

Jednotný počet:

fat, otec;

fata, otce;

fate, otcí;

fati, otce;

Množný počet:

fats, otcové;

fatas, otců;

fates, otcům;

fatis, otce.

Oslovujeme-li osobu v řeči nebo v listech, klademe před slovo *o*; na př.: *O söl obik!* Můj pane!

Toto „*o*“ můžeme při pátém pádu tomto dle českého také vynechat, ale jen v písmě; pak vždy musí se udělati za slovo výkřikník (!). Náš pád šestý tvoří se předložkou (s pádem prvním) a sedmý pád taktéž.

Slabiky: -il, lu-, le- a ne-.

Zmenšený význam slov tvoří se (potok, potůček) předponou *-il*; na př.: *vom*, paní; *vomil*, malá paní, panička; *lol*, růže; *lolil*, růžička.

Zmenšuje-li nebo špatnějším činí-li se stav osoby, předkládá se *lu-*; na př.: *fel*, pole; *lufel*, pusta, úhor; *söl*, pán; *lusöl*, švihák.

Naproti oběma slabikám *-il* a *lu-* značí předpona *le-* zesílněné slovo; na př.: *masel*, mistr; *lemasel*, mistr starší; *söl*, pán; *lesöl*, velký pán.

Předpona *ne-* značí vždy něco protivného, opačného; na př.: *flen*, přítel; *neflen*, nepřítel; *san*, štěstí; *nesan*, neštěstí.

Slabiky: -ik, ön, -el a -äl.

Privěsíme-li některou z těchto slabik na jméno podstatné nebo jinou částku řeči, ihned máme ve světomluvě slovo jiné; a sice: *-ik* jméno přídavné; *-ön* neurčitý spů-

sob slovesa; *-el* značí osobu a *-äl* dotyčný pojem odtažitý; na př.:

<i>tik</i> , myšlénka;	<i>söl</i> , pán;
<i>tikik</i> , myslitelný;	<i>sölik</i> , panský;
<i>tikön</i> , mysliti;	<i>sölön</i> , býti pánem, vlásti;
<i>tikel</i> , myslitel;	<i>sölel</i> , vládce, vladař;
<i>tikäl</i> , duch;	<i>söläl</i> , duch vladařův.

Jméno přídavné (adjectiv).

Od každého slova tvoří se jméno přídavné slabikou *-ik*. Jméno přídavné stojí vždy za jménem podstatným a neskloňuje se; na př.:

fat gudik, dobrý otec;
fata gudik, dobrého otce;
fates gudik, dobrým otcům;
fatis gudik, dobré otce;
dub fats gudik, dobrými otci.

Chceme-li důraz přídavného jména označiti, klademe je před jméno podstatné a skloňujeme je s tímto; totéž platí, oddělili se jméno přídavné od jména podstatného.

Druhý stupeň jména přídavného tvoří se příponou *-um* a třetí příponou *-ün*; na př.:

<i>gudik</i> , dobrý;	<i>badik</i> , špatný;
<i>gudikum</i> , lepší;	<i>badikum</i> , špatnější;
<i>gudikün</i> , nejlepší;	<i>badikün</i> , nejšpatnější.

Týchže slabik lze užiti ke stupňování přičestí, příslovek, ano i jmen podstatných, na př.: *spidöl*, spěchající; *spidölum*, více spěchající; *spidölün*, nejvíce spěchající; *söl*, pán; *sölum*, větší pán; *sölün*, největší pán;

típ, vrch; *típum*, vyšší vrch; *típün*, nejvyšší vrch.

Některá jména přídavná tvoří se slabikou -lik nebo -sik; na př.: *gudik*, dobrý, *gudlik*, dobrotivý; *yelsik*, roční.

Příslovky (adverb).

Stojí-li příslovka hned za svým slovesem, jest jako jméno přídavné a zakončuje se jako toto na -ik; na př.: *Blod stadom gudik*, bratr se má dobře. *Eslipob badik*, spal jsem špatně.

Jeli příslovka beze slovesa, nebo žádá-li toho zřetelnost, tu přivěsí se na slabiku -ik ještě „o“; na př.: *gudiko*, dobře; *badiko*, špatně; *gudikuino*, nejlépe.

Při příslovkách času, místa a míry, které jsou odpovědi na otázky: jak dlouho? jak daleko? jak vysoko? atd., dává se podstatné jméno pouze do pádu čtvrtého; na př.: *deli bal*, po jeden den; *minutis lul*, pět minut daleko.

Kde netřeba zřetelnosti, může býti i prvý pád; na př.: *No ädlinob kafi yels tel*, dva roky nepijával jsem kávy.

Některé příslovky tvoří se tím, že na jméno podstatné přidá se „o“; na př.: *step*, krok; *stepo*, krok za krokem; *mud*, ústa; *mudo*, ústně; *penäd*, písmo; *penädo*, písemně.

Zájmeno (pronomen).

1.) Zájmena čili náměstky osobní jsou: *ob*, já; *ol*, ty; *om*, on; *of*, ona; *os*, ono.

Počet množný tvoří se jako u jména podstatného; tedy: *obs*, my; *ols*, vy; *oms*, oni; *ofs*, ony; střední rod zastupuje v počtu množném rod mužský.

České vy (k osobě) sluje „*ons*“.

Poznámka. Tvary neosobné sloves tvoří se příponou „*on*“ nebo „*os*.“ — Náměstky sklánějí se jako jména podstatná.

2.) Náměstky přisvojovací tvoří se z osobních příponou *-ik* (jako jméno přídavné); na př.:

<i>obik</i> , můj;	<i>obsik</i> , naše;
<i>olik</i> , tvůj;	<i>olsik</i> , vaše;
<i>omik</i> , jeho;	<i>omsik</i> , jejich.

Která pravidla platí o jménech přídavných, platí i zde. Skloňují se také jako jména podstatná. Aby snad mnohokrát neopakovala se přípona *-ik*, klade se někdy pouhý druhý pád náměstky osobní; na př.: místo: *fat olik gudik*, lépe: *fat ola gudik*, tvůj dobrý otec; místo: *dom obsik gletik*, lépe: *dom obas* (též *obsa*) *gletik*, náš velký dům.

3.) Náměstky ukazovací jsou: *at*, tento; *ät*, právě tento; *et*, onen; *eit*, právě onen; *it*, sám; *iet*, právě on sám; *ot*, týž; *öt*, právě týž; *ut*, ten; *üt*, právě ten; *som*, takový; *söm*, právě takový; *votik*, jiný; *balim votimi*, vzájemně; *balimik-votimik*, jeden-druhý.

4.) Náměstky tázací jsou: *Kim*, kdo? *kis*, co? *kiom*, který? *ji-kim* (*of-kim*, také *kif* nebo *kiof*), která? *kios*, které? *kimik*, jaký? *lik*, jak? *kiplad*, kde? *kipladi*, kam? *kibid*, pokud? a t. d.

5.) Náměstky vztažné jsou jen: *kel*, který; *ji-ke* (*of-ke*), která; *kelos*, které.

6.) Náměstky neurčité jsou: *ek*, někdo; *nek*, nikdo; *alim*, kterýs; *sembal*, některý; *nonik*, žádný; *alik*, každý; *valiks*, všichni; *bos*, něco; *nos*, nic; *ans*, někteří; *mödiks*, mnozí; *nemödiks*, málo; *mödikumiks*, více a t. d.

Číslovky (numerales.)

1.) Základní číslovky jsou: *bal* 1, *tel* 2, *kil* 3, *fol* 4, *lul* 5, *mäl* 6, *vel* 7, *jöl* 8, *zül* 9.

Desítky tvoří se z jednotek, přidá-li se „s“ na př. *bals* 10, *tels* 20, *kils* 30, *fols* 40, *luls* 50, *mäls* 60, *vels* 70, *jöls* 80, *züls* 90.

Tum je 100; *mil* 1000; *balion*, 1 milion; *baliad*, 1 miliarda; *telion*, 1 bilion; *kilion*, 1 trilion atd. Číslovky, které tvoří se z desítek a z jednotek, spojují se slůvkem „e“ na př. *balsebal* 11, *telsekil* 23, *folselul* 45. Rok 1887. jmenuje se tedy: *balmil jöltum jölsevel*.

2.) Číslovky řadové tvoří se ze základních, když se přidá na konec „id“ na př.: *balid*, první; *telid*, druhý; *telsemälid* 26; *tum e balselulid*, stý patnáctý.

Užívá-li se těchto číslovek jako příslovek, přidá se k nim „o“ tedy: *balido*, za prvé; *telido*, za druhé; *kilido*, za třetí; *folido*, za čtvrté, a t. d.

3.) Číslovky opakovací tvoří se příponou „na“ k číslovkám základním; tedy: *balna*, jednou; *telsna*, dvacetkrát (dle libozvuku lépe *telsena*); *tumna*, stokrát. Užívá-li se jich jako jmen přídavných, přidá se k nim „lik“ na př. *telnalik*, dvakrátý.

4.) Číslovky násobné tvoří se koncovkou jmen přídavných „ik“ na př. *balik*, jednoduchý; *telik*, dvoji; *kilik*, troji a t. d.

5.) Číslovky rodové tvoří se koncovkou „nik“ na př. *telsenik*, dvacaterý.

6.) Číslovky podílné tvoří se, když před ty které číslovky dají se písmě „a“ na př. *a tel*, po dvou; *a mäl*, po šesti; *a kilid*, každý třetí; *a lulna*, vždy pětkrát.

7.) Z každé číslovky tvoří se koncovkou „el“ podstatné jméno, a koncovkou „ön“ sloveso; na př. *balel*, jednotka; *kilel*, trojka; *telön*, dvojiti; *folön*, čtyřnásobiti.

Kterak se udává čas.

Čas udáváme buď slovem *glok*, hodiny nebo slovem *düp*, hodina; na př. 8 hodin jmenuje se *jöl su* (nebo *len*) *glok* nebo *düp jölid*, také *düp jöl*. Půl hodiny sluje *düp lafik*, čtvrt hodiny sluje *foldil düpa*; $3\frac{1}{2}$ hodiny, *düp kilid e lafik*, $5\frac{3}{4}$ hodiny, *düp lulid e foldils kil*. Větší doba času je vždy před menší; proto datum vypadá

takto: rok, měsíc, den, hodina, minuta, vteřina = *yel, mul, del, düp, minut, sekun*; na př.: ve Vidni, 20. listopadu 1883. píše se: *Vin, balmil jöltum jölsekil, novul tel-sid*; nebo: *Vin, 1883. novul zoid*.

Sloveso (verbum.)

Z každého slova lze utvořiti koncovkou „ön“ neurčitý způsob dotyčného slovesa; na př. *löf*, láska; *löfön*, milovati; *stim*, čest; *stimön*, ctiti; *klöd*, vira; *klödön*, věřiti.

Osoba každého slovesa utvoří se, přidáme-li kmenu slovesnému dotyčné zájmeno osobní. Kmen slovesa obdržíme, vynecháme-li „ön“; tedy od *dunön* je kmen *dun*, skutek; od *labön* kmen *lab*, majetek.

1.) Časy činného stavu a oznamovacího způsobu tvoří se: Čas přítomný (präsens) tvoří se, přidáme-li na kmen zájmeno osobní, tedy:

<i>löfob</i> , miluji;	<i>löfobs</i> , milujeme;
<i>löfol</i> , miluješ;	<i>löfols</i> , milujete;
<i>löfom</i> , miluje on;	<i>löfoms</i> , milují oni, ona;
<i>löfof</i> , miluje ona;	<i>löfofs</i> , milují ony;
<i>löfos</i> , miluje ono;	<i>löfons</i> , Vy milujete.
<i>löfon</i> , miluje (se).	

Při slovesech zvratných (verba reflexiva) přivěsí se na koncovku osobní ještě „ok“ = se, sebe; také může býti toto ok mezi kmenem a koncovkou způsobu neurčitého, tedy: *gälökön*, těšiti se, sebe; proto *gälökob*, těším se nebo *gälobok*; *sölokob*, *sölobok*, ovládám sebe. Toto platí pro všech-

ny časy, spůsoby a tvary. — Slovesa ve-
spolná (v. reciproca) přidávají náměstku
osobní; na př.: *lōfobs obis*, milujeme se
vzájemně; kdežto *lōfobsok* sluje milujeme
každý sebe.

Čas neskonalý (imperfectum) tvoří se,
dá-li se před kmen slovesa s dotyčnou ná-
městkou osobní písmě „ä“; podobně ostatní
tvoří se časy, a to předloží se pro čas sko-
nalý (perfectum) „e“ na př.: *elōfob*; pro
čas dávno skonalý (plusquamperfectum) „i“
tedy: *ilōfob*; pro čas budoucí (futurum I.)
„o“ tedy: *olōfob*, a pro čas budoucně sko-
nalý (futurum II.) „u“ tedy: *ulōfob*. Podo-
tknouti dlužno, že jako zde, tak i při pod-
statných jménech co do pádů, následují
samohlásky tyto tak, jak je obyčejně za
sebou říkáme: *a, e, i, o, u*.

Časy slovesa tedy znějí: *lōfol*, miluješ;
älōfom, miloval; *elōfof*, pomilovala; *ilōfos*,
bylo pomilovalo; *olōfon*, (někdo) bude mi-
lovati; *ulōfobs*, pomilujeme.

P o z n á m k a. Záporný druhý pád v če-
štině při slovesech přechodných překládá se
pádem čtvrtým.

2.) Rod trpný (passivum) oznamovací
tvoří se:

Písmě „p“ jest znak pro stav trpný.
V čase přítomném předloží se „pa“ („a“ pro
libozvuk) a v ostatních časech pouhé „p.“
Tedy jmenuje se:

palōfob, jsem milován;

pälōfob, byl jsem milován;

pelōfob, byl jsem pomilován;
pilōfob, byl jsem byl pomilován;
polōfob, budu milován;
pulōfob, budu pomilován.

Spůsob slovesa spojovací (conjunctiv.)

Spojovací způsob slovesa tvoří se slabikou „-la“, která dává se za sloveso a odděluje se čarou příčnou; tedy: *vedol-la*, stal by ses; *mekom-la*, dělal by. Spůsob podmíňovací (conditionel) tvoří se koncovkou „öv.“

Tvar trvací (aorist, lépe durativ.)

Tak řečený aorist jest ve světomluvě trvací tvar slovesa. Aoristu se užívá, kde se uvádějí všeobecné věty, pravdy nebo průpovědi a t. d., jež po neurčitou dobu platí, nebo kde se vyjadřuje, že děj nějaký častěji se stává. Písmě „i“, jež vždy klade se mezi předponu (zde a, e, i . . .) a kmen slovesný, jest známka aoristu. Jelikož však čas přítomný nemá předpony, a „i“ samo jelikož by značilo čas dávno skonaly, dává se zde před „i“ ještě „a“, tedy:

ailōfob, miluji ustavičně, stále;
ailōfob, miloval jsem ustavičně;
oilōfob, budu stále milovati;
uilōfob, pomiluji stále.

Taktéž ve stavu trpném:

pailōfob, jsem stále milován;
pailōfob, byl jsem stále milován;

peilöfob, byl jsem stále pomilován;
piilöfob, byl jsem stále byl pomilován;
poilöfob, budu stále milován;
puilöfob, budu stále pomilován.

Dále jako ve slovíčích:

aiğolob, chodivám; *aijenos*, stává se.

Tvar tázací (interrogativ.)

Otázka tvoří se tam, kde není náměstky tázací, podobně jako způsob spojovací, příponou „-li“, jež vždy odděluje se čarou příčnou; na př.: *labob-li?* mám-li? *mekom-li?* čini-li? *vedos-li?* stane-li se? K vůli libozvuku může býti 2. os. p. jedn., aby předešlo se dvojitému „l“, a číslo množné celé, aby se nenakupilo mnoho souhlásek, takto: místo *labol-li?* lépe *li-labol?* máš-li? Místo *laboms-li?* lépe *li-laboms?* mají-li (mužové)? Má-li otázka býti sloučena se způsobem spojovacím, zní pravidlo, že -li vždy před -la bývá; na př.: *elogons-li-la?* uviděli byste? *Igesagols-li-la?* byli byste odpověděli? Také může býti: *Li-la-elogons?* a *li-la-igesagols?* Přidá-li se k náměstce tázací ve větě ještě -li, jest otázka tato důrazna.

Záporka (negativ.)

Záporka tvoří se slovíčkem „no“; na př.: *no logob*, nevidím; *no amekols*, nečinili jste; *no etötos*, nezahřmělo.

I když sloveso je otázkou, předloží se

„no“; na př.: *no binob-li?* nejsem? *No li-ologols?* nebudete viděti? Totéž platí, když má záporka s otázkou způsob spojovací; na př.: *No palogob-li-la?* nebyl bych viděn?

Spůsob rozkazovací (imperativ).

Spůsob rozkazovací tvoří se, přivěsí-li se na osobu slovesa „öd“; na př.: *gololöd*, jdi! *penolsöd*, pište! *begolsöd*, proste! Sesilněný spůsob rozkazovací (jussiv) tvoří se příponou „öz“ na př.: *givolöz*, dejž! *golomöz*, jdiž!

Přání (optativ).

Tvar tento tvoří se příponou „ös“; na př.: *lifomös*, kéž žije! *Yufolsös*, kéž pomůžete!

Sesilněný spůsob optativu tvoří se příponou „öx“; na př.: *pelomöx ya*, mohl by platiti!

Neurčitý spůsob (infinitiv).

Jak již známo, tvoří se spůsob neurčitý příponou „ön“; na př.: *yufön*, pomáhati. Naše supinum (po slovesech pohybu) tvoří se slovíčkem „al“; na př.: *al slipön*, spat!

Příčestí (participia).

Příčestí všech časů tvoří se příponou „öl“; na př.: *lilöl*, *elilöl*, *olilöl*. Příčestí překládá se v češtině také přechodníky.

Gerundivum tvoří se předponou „pö“ a příponou „öl“; tedy: *pösanöl*, ten, který má býti léčen.

Gerundium přijímá koncovku „os“ na gerundivum, a přidává se sloveso „býti,“ binōn; tedy: *pōsanōlos binos*, jest léčiti, třeba léčiti.

Předložky (prāpositio).

Ve světomluvě řídí všechny předložky prvý pád; naznačují-li směr „kam“, pojí se s pádem čtvrtým; tedy: *binob in jul*, jsem ve škole; ale: *golob in juli*, jdu do školy. Čtvrtý pád (i, is) může také dáti se na předložku: *golob ini jul*.

Spojky (conjunctio.)

Nejdůležitější spojky jsou: *ab*, ale, však; *ven*, když; *i*, také (*id* před samohláskami); *būfo*, než; *jūs*, až; *dat*, aby; *das*, že; *ibo*, pak (*ibō* v otázce); *deno*, přece; *ga*, přece; *uf-ud*, buď-nebo; *du*, když; *ye (yed)*, přece; *nag*, až když; *noe-soi*, nejen-nýbrž také; *do*, ač, ačkoli; *u (ud)*, nebo; *sis*, od (té doby); *sod*, nýbrž; *ä-ä (äd-äd)*, jak tak; *to*, přece, vzdor tomu; *e (ed)*, a; *du*, mezi tím; *ni-ni*, ani-ani; *bi*, poněvadž; *if*, když; *ifi*, když i; *äs*, jak, *kō*, kde.

Mezislovce (interjectio).

Nejvíce se užívá těchto: *ag*, ach! *susō*, vzhůru! *bafō*, bravo! *ga*, přece! *e*, *ej*, *aj*! *mofō*, pryč! *stopō*, stoj! *lü*, he, hehe! *is*, zde! *vu*, hů! *spidō*, hbitě; *lifō*, žij! *adyō*, s Bohem! *maj*, *majō*, utikej!

Cvičení. ¹⁾

<i>Sugiv</i> , úloha, úkol,	<i>pen</i> , péro,
<i>lovepolam</i> , překlad,	<i>penädapen</i> , péro ku
<i>labön</i> , miti,	psaní,
<i>binön</i> , býti,	<i>pöp</i> , papír,
<i>buk</i> , kniha,	<i>pöpem</i> , sešit,
<i>lienastum</i> , pravidko, ²⁾	<i>tab</i> , stůl,
<i>letab</i> , tabule,	<i>jul</i> , škola,
<i>stul</i> , stolice,	<i>julacem</i> , školní svět-
<i>bam</i> , lavice.	nice,
<i>penädatab</i> , psací	<i>neif</i> , nůž,
stolek,	<i>penaneif</i> , perořízek,
<i>ät</i> , klobouk,	<i>stib</i> , tužka,
<i>fined</i> , prst,	<i>nig</i> , inkoust,
<i>finedaät</i> , náprstek,	<i>nigöm</i> , kalamář,
<i>cem</i> , světnice,	<i>kaed</i> , mapa,
<i>näganad</i> , jehla na	<i>nad</i> , jehla,
šiti,	<i>u (ud)</i> , nebo,
<i>gliv</i> , pisátko, držátko,	<i>si</i> , ano; <i>no</i> , ne,
<i>söl</i> , pán,	<i>nonik</i> , žádný,
<i>gudik</i> , dobrý,	<i>bos</i> , něco,
<i>badik</i> , špatný,	<i>nos</i> , nic,
<i>in</i> , v,	<i>an (ans, anik)</i> někteří,
<i>e (ed)</i> , a,	<i>mödiks</i> , mnozí,
<i>lik?</i> jak?	<i>limödik?</i> kolik?
<i>kim?</i> kdo?	<i>kiplad</i> , kde?
<i>kis?</i> co?	<i>is</i> , zde, tu,
<i>fön</i> , kamna,	<i>us</i> , tam.

¹⁾ Podávající málo cvičení ze příčiny v předmluvě uvedené, odkazujeme k časopisu »Volapükagased« v Meidlingu u Vídně a ke slovníkům.

²⁾ Světomluva nemá dvojhlásek; vysloví se tedy li-enastum.

Pomocí těchto slov račtež přeložiti tyto úlohy. (Překlad přidán proto, aby se překladatel přesvědčil, zdali dobře překládal.)

Úloha první.

Labob buki. — Labobs penis. — Li-labol lienastumi? — Labob lienastumi e penaneifi. — In julacem binoms: tab, stuls, bams, letab, penādatab e fōn. — Labom pōpemi. — Labob pōpi e stibi. — Li-labons stibi? — Labob stibi, glivi e peni. — Labofsnigi in nigōm. — Labof-li kaedi? — Labof lienastumi. — Li-labofs fineda^cātis? — Kisi labons is? — Nosi labob. — Labol bukis e penis an (anik). — Limōdikis bukis labols? — Labobs bukis māl e penis fol. — Kiplad binoms buks? — Ans binoms su tab ed ans binoms su penādatab. — In julacem binom tabs bals e bams bals. — Is no binom nig. — Limōdikis penādapenis labons? — Balsetel. — No li-labons pōpi? — No. — Labof fineda^cāti, ab no labof nāganadi. — Kiplad binom letab? — Letab binom is. — Labols julabukis balsebal. — Buks tel e buks vel binoms buks zūl. — In cem binoms stuls jōl e tabs kil. — No labobs pōpi. — Laboms bukis nonik. — Li-labol bosí? — Labob nosi. — Pōpems valik binoms in penādatab; u no binoms-li us? — Si, (o) sōl obik, binoms us.

Úloha druhá.

Mám knihu a péro. — Máme mnoho sešitů. — Máš tužku? — Ano, mám pisátko

a dvě tužky. — Má nůž? — Má nůž a perořízek. — Zde ve světnici nejsou kamna. — Máte kamna? — Ve světnici jsou: stůl, šest stolic, psací stolek a kamna. — Máme papír a inkoust. — Má deset per na psaní. — Máš pravídko? — Ano, mám pravídko. — Kolik sešitů má? — Má sedm sešitů. — Kde je kniha? — Ony jsou ve světnici. — Ne, jsou zde ve světnici. — Kolik stolů máte ve světnici? — Máme pět stolů. — Máte mnoho sešitův a knih? — Máme tři sešity a čtyry knihy. — V kalamáři není inkoustu. — Kde je inkoust? — Nemá inkoustu. — Máte několik jehel (na šiti.) — Ano. — Kolik? — Máme dvanáct jehel. — Kolik je zde per na psaní? — Zde je osm a tam dvacet. — Co zde máte? — Máme devět map. — Máme lavice ve světnici? Ne, máme stolice a žádné lavice. — Jaký jest ten papír? — Papír tento jest dobrý. — Jest to dobré? — Ne, špatné jest to.

Překlad.

Mám knihu. — Máme péra. — Máš pravídko? — Mám pravídko a perořízek. — Ve školní světnici jsou: stůl, stolice, lavice, tabule, psací stolek a kamna. — Má sešit? — Mám papír a tužku. — Máte Vy tužku? — Mám tužku, pisátko a péro. — Ony mají inkoust v kalamáři. — Má mapu? — Má pravídko. — Máte Vy náprstky? — Co zde Vy máte? — Nemám ničeho. — Máš některé knihy a péra. — Kolik máte

knih? — Máme šest knih a čtyry péra. —
 Kde jsou knihy? — Některé jsou na stole
 a některé jsou na stolku psacím. — Ve
 školní světnici je deset stolův a deset lavic.
 — Zde není inkoustu (je ne inkoust). —
 Kolik per máte? — Dvanáct. — Nemáte
 papíru? — Ne. — Má náprstek, ale nemá
 jehly na šiti. — Kde je tabule? — Tabule
 je zde. — Máte jedenáct školních knih. —
 Dvě knihy, sedm knih je devět knih. — Ve
 světnici je osm stolic a jsou tři stoly. —
 Nemáme papíru. — Nemají knih. — Máš
 něco? — Nemám ničeho. — Všechny sešity
 jsou ve psacím stolku; nebo nejsou tam?
 — Ano, můj pane, jsou tam.

Labob buki e peni. — Labobs pōpemis
 mōdik. — Li-labol stibi? — Si, labob glivi
 e stibis tel. — Laboŋ-li neifi? — Labom
 neifi e penaneifi. — Is in cem no binom fōn.
 — Li-labols fōni? — In cem binoms tab,
 stuls māl, penādatāb e fōn. — Labobs pōpi
 e nigī. — Labom penādapenis bals. — Li-
 labol lienastumi? — Si, labob lienastumi.
 Limōdikis pōpemis labof? — Labof pōpemis
 vel. — Kiplad binom buk? — Binofs in
 julacem. — No, binofs is in cem. — Tabis
 limōdik labols in cem. — Labobs tabis lul.
 — Li-labols pōpemis e bukis mōdik? —
 Labobs pōpemis kil e bukis fol. — In nigōm
 no binom nig (In nigōm binom nig nonik).
 — Kiplad binom nig? — No labom nigī. —
 Li-labols nāganadis an? — Si. — Limōdikis?
 — Labobs nāganadis balsetel. — Penāda-
 pens limōdik binoms is? — Is binoms pe-

nādapens jōl ed us binoms⁶ tels. — Kisi labols is? — Labobs kaedis zūl. — Li-labobs bamis in cem? — No, labobs stulis e nonikis bamis (bamis nonik). — Lik binom pōp? — Pōp binom gudik. — Binom-li gudik? — No, binom badik.

Některá slovička obecnější.

Famül, rodina; *pal*, rodiče; *fat*, otec; *mol* nebo *ji-fat*, matka; *cil*, dítě; *blod*, bratr; *ji-blod*, sestra; *pul*, chlapec, hoch; *of-pul*, děvče; *son*, syn; *ji-son*, dcera (vdaná); *of-son*, dcera (svobodná); *nök*, strýc; *ji-nök*, teta; *glüg*, kostel; *yunik*, mladý; *bäledik*, starý; *gletik*, velký; *smalik*, malý; *flenik*, přátelský; *egelo*, vždy; *nevelo*, nikdy; *ka*, než (při komparativu); *dom*, dům; *säl*, sál; *cemil*, světnička; *kuk*, kuchyně; *kukel*, kuchař; *of-kukel*, kuchařka; *läd*, dáma; *pötüt*, hlad; *yan*, dvéře; *litam*, okno; *völ*, stěna; *nuf*, střecha; *lok*, zrcadlo; *mag*, obraz; *bed*, postel; *gad*, zahrada; *gadel*, zahradník; *bim*, strom; *lubim*, keř; *pom*, ovoce; *flol*, květina; *bled*, list; *pamagad*, ovocná zahrada; *apod*, jablko; *cel*, třešně; *nöt*, ořech; *vin*, vino; *bil*, pivo; *sab*, písek; *vob*, práce; *pag*, vesnice; *lödön*, bydlení; *ledik*, červený; *jönik*, krásný; *madik*, zralý; *svidik*, sladký; *züdik*, kyselý; *tudel*, dnes; *yesdel*, včera; *model*, zítra; *pomodelo*, pozejtří; *lol*, růže; *viol*, fialka; *kaf*, káva; *milig*, mléko; *mileg*, máslo; *tied*, čaj; *flad*, sklenice; *gödel*, ráno; *zendel*, poledne; *vendel*, večer; *fonad*, studně;

jueg, cukr; *dlinön*, piti; *givön*, dáti; *begön*,
prositi; *jeval*, kůň; *dog*, pes; *böd*, pták;
kanit, zpěv; *fab*, motýl.

Ostatní ve slovníku.

Rozmluvy některé. — Pükots ans.

Dobré ráno, pane můj! — *Gödeli gudik*,
(o) söl oba!

Buďte vitán! — *Vekömö!*

Oddaný sluha. — *Dünan (onsa) divodik.*

Jak se daří? — *Liko stadons?*

Chvála Bohu, dobře. — *Gode lobi, gudiko.*

Račte jiti sem. — *Golonsös luküm.*

Mluvte volapük? — *Volapükons-li?*

Ruku libám. — *Kidob nami.*

Dobrý večer, milostpani! — *Vendeli gudik*,
o läd!

Dobrou noc! — *Neiti gudik!*

Poroučím se. — *Komedobok.*

Buď zdráv. — *Binolöd paglidöl.*

Bohu díky! — *Gode dani!*

Račte odpustiti. — *Fögivonsöd.*

Račte dovoliti. — *Dalonsöd.*

Prosim. — *Begob.*

Račte se posaditi. — *Pladokonsöd.*

Je vám libo? — *Plüdos-li onse?*

Kam jdete? — *Kipladi golons?*

Jak pravíte? — *Liko sagons?*

Odkud přicházíte? — *Kiplada kömons?*

Ťukněme si; na Vaše zdraví! — *Lenjokob-*
söd; blibonsös saunik!

Kdo se napil z mé sklenice? — *Kim edli-*
nom se glät obik?

Nikdo. — *Nek.*

Chcete sklenici piva? — *Li-vilons dlinön gläti bila?*

Kde je můj klobouk? — *Kiplad binom cät obik?*

Vezmu si deštník. — *Okesumob lömibadi.*

Dej mně můj kapesník. — *Givolödobe nudodi obik.*

Co hledáte? — *Kisi sükons?*

Hledám svou hůlku. — *Sükob spatini obik.*

Kde je má břitva? — *Kiplad binom bali-baneif obik?*

Jdu do divadla. — *Golob ini teat.*

Rád bych viděl prvé představení nového kusu. — *Logob-la viliko balidi dukami teatapleda nulik.*

Jaký kus je dnes? — *Teatapled kimik binom tudel?*

Truchlohra. — *Lügapled.*

Veselohra. — *Yofapled.*

Kde jste byl? — *Kiplad äbinons?*

Jdu z kavárny. — *Kömob se kaföp.*

Ano, příteli můj! — *Si, o flen oba!*

Hřmi, blýská se. — *Tötös, lelitos.*

Bude pršet. — *Olömibos.*

Horko je. — *Binos fönik (citik).*

Dni ubývá. — *Dels lunoms.*

Rozednívá se. — *Gödelos.*

Kolik je hodin? — *Düp kimik binom?*

Menade bal püki bal!

Jednomu lidstvu jednu řeč!

dostalo veřejnosti dosud nejlepšího pokusu světomluvy, jež nyní pilně se rozšiřuje.

Pro *obchodníka* je volapük nejdůležitější. Nynější mezinárodní styk, obchod, průmysl a také vědy žádají toho, aby byla již řeč, již svět záměry svoje by sobě usnadnil. Touť volapük; neboť Čech volapük znající porozumí volapükistům všech dílů světa. Aby znal člověk více řečí, k tomu mnoho času třeba, a pak to nadání filologické! — Světomluva má být pouze řečí mezinárodní čili internacionální, světovou; není tedy nepřítelkou té které mateřštiny. Potřeba-li k jiným řečem let, dostačí zde několik hodin; jestli volapük řeč poměrně velmi snadna. Nemá výjimek, píše se latinkou, každá hláska má jen jeden znak a opačně, přízvuk je vždy na slabice poslední, má jedno sklonění jmen vlastních a přídavných, jedno stupňování a časování, rod slov je pouze přirozený, význam slov dá se předponami nebo příponami změnit, z každého slova, resp. kmene, dá se utvořit sloveso, příd. jméno atd., sloveso má všechny možné děje a spůsoby. Skladba řídí se tímto pravidlem: Piš, jak rozum káže, aby ti druhý snadno porozuměl. Slovem volapük je výplodem *vědy*. Známe-li jen poněkud mluvnici volapüku a máme-li slovníček, můžeme ihned korespondovati; víme-li pak z paměti několik kmenův, jež najmě z angličiny vzaty jsou (proto dali nyní volapüku také jméno „nové angličiny“), ihned mluvit. — Kdyby snad tomu či onomu nějaká maličkost, třebaš libozvuk nebo pod., se nelíbila, uváží-li účel řeči této praktický za doby nynější, upustí zajisté od své nelibosti. Nějaké to nechutenství máme téměř v každé řeči. Kdyby některá *živá* řeč prohlášena byla skutečně za světovou, budou křiky hned.

Schleyerova světomluva volapük je důsledna, snadna, jasna: právě proto má, trváme, svou budoucnost. Nyní již také skutečně všichni národové vzdělání — i učenci — přijímají volapük; třeba jen hlavně upozorniti na zprávy v listech volapükských „Volapükagased“ (ve Vídni) a „Volapükabled“ (v Kostnici), jakož i na řádky tytéž v listech našich. Všichni dílové světa, i Austrálie, mají již své volapükisty. — Končíme takto: Volapük má také své odpůrce. Pokrok a vynálezy často narážejí na odpor bývajice tytéž s počátku plisněny. Tak na př. na první lokomotivě

Všechna práva vyhražena.

Některé posudky o světomluvě „volapük“.

O světomluvě „Volapük.“ Napsal Jan Mir. Bakalář. — Dvě slov anglických *world*, svět, a *speak* (čti: spik), mluvíti, jež upravena byla dle pravidel, že každý kmen musí začínati se a končiti souhláskou, pak že třeba, pokud lze, vyhýbatí se skupeninám souhlásek, a konečně *r* budiž zřídka užíváno (taktéž *h*) proto, že národové někteří s obtížemi je vyslovují, dalo název řeči nové, řeči světové čili světomluvě volapük, již hlavním pravidlem: „Piš, jak mluvíš.“

Mnoho pokusů bylo již učiněno, aby bylo lze různým národům vzájemně si porozuměti ať řečí nebo písmem, čehož důkazem jsou rozličné pasilalie čili umění se všemi mluvíti, a pasigrafie nebo umění se všemi moci sobě dopisovati; připomínáme pouze Leibnice (idea světomluvy), Kirchnera, Müllera, Kalmara, Paiče a j. Pokusy tyto nejvíce byly pasigrafie. Myšlénka tedy stará; ale kterak ji uskutečniti?!

Tu po dlouholetém, pilném studii vystoupil s novým pokusem — pasografií i *pasilalií* — důmyslný linguista Jan Martin Schleyer, jenž svou pasilogii čili světomluvu pojmenoval *volapük*, jak shora vysvětleno. J. M. Schleyer narozen jest v Oberlanda (v Badensku) 18. července 1831., kdež otec jeho Jan Filip byl hlavním učitelem. Vynálezce Volapüku, jenž pomocí svých přátel vystudoval, je katolickým farářem na odpočinku, básníkem a spisovatelem vůbec v Kostnici na Bodamském jezeře. Vysvěcen na kněžství byl dne 5. srpna 1856. V duchovní správě byl na četných místech, kdež po většině řečem se učil (zná jich nad 50). — Když svůj plán volapüku měl takřka již v hlavě nakreslený, vydal abecedu světomluvy. V létě pak r. 1878. cestoval Tyrolskem a přišel až do Vídně a do Břetislavy. Mnohojazyčné Rakousko bylo pak vlastním popudem k tomu, že Schleyer navrátil se s cesty o svém neúsilovněji počal pracovati volapüku. R. 1879., dubna 16., odeslal svou mluvnici volapüku do tisku. Tím se

Stephensonově v Londýně čte se z časopisu *vědeckého* „Quarterly Review“ z r. 1819. mezi jiným také, že idea (!) železnice nedá se uskutečiti. A dnes?!

„Učitelské listy“ č. 17.

Mluvnice světomluvy volapük. Dle učebných listů dra. Mořice Oblídala a se svolením jeho na jazyk český upravil J. M. Bakalář, kaplan v Břeclavě. Tiskem a nákladem J. F. Šaška ve Vel. Meziříčí. Cena 20 kr. Milovníkům volapüku a těm, kdož by se s umělým jazykem tímto rádi poněkud blíže seznámili, Bakalářův spisek postačí.

„Hlas,“ čís. 98.

Mluvnice světomluvy „Volapük“ vyšla právě nákladem J. F. Šaška, knihkupce ve Velkém Meziříčí na Moravě. Cena 20 kr. Zajímavý tento spisek upravil J. M. Bakalář pro češtinu a můžeme ji směle doporučiti všem, kdož se pobaviti chtějí, a snad dosti dlouhého času mají, aby nové „světové řeči“ se přiučiti chtěli.

„Občanské listy,“ čís. 9.

„Mluvnice p. Bakalářova je sice stručna, ale jasna a přehledna.“

Prof. Blažek v „Uč. listech.“

Kdo chce poznati „volapük,“ postačí mu spisek Bakalářův.

„Hlas.“

Dem Werke Schleyer's ist eine Zukunft gesichert. Aus diesem Grunde empfehlen wir auch den Ankauf des Büchelchens, dessen Preis (20 kr.) wohl von jedermann zu erschwingen sein wird.

„Beobachter,“ Nr. 18.

(*Volapük.*) Von der böhmischen Volapük-Grammatik, welche Herr P. Bakalarz nach Dr. Obhlidal's „Unterrichtsbriefen“ gearbeitet und bei Herrn Šašek in Gross Meseritsch herausgegeben hat, schreibt dem Verfasser der Herr Dr. Obhlidal solgendermassen: „Sie (die Grammatik) gefällt mir im höchsten Grade und wünsche Ihnen und unserer gemeinschaftlichen Sache den grössten Erfolg!“ (Herr Dr. Obhlidal ist Präses des Wiener und Obmann des Meidlinger [bei Wien] Volapük-Vereines.)

M.-slch. Correspond.